

РОЛЬ НАУКОМЕТРИЧНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Мороховець Г. Ю., Лисанець Ю. В.

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія»

У статті обґрунтовано доцільність використання сучасних електронних науково-інформаційних ресурсів у процесі підготовки здобувачів ступеня доктора філософії у вищих медичних навчальних закладах. Окреслено основні напрямки роботи з наукометричними та реферативними базами даних (Scopus, PubMed, ORCID, Google Scholar) у рамках освітньо-наукових програм підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Ключові слова: *освітньо-науковий рівень вищої освіти, аспіранти, освітньо-наукові програми, цитування, наукові публікації.*

Закон України «Про вищу освіту» [1] регламентує, крім іншого, процес підготовки на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти, що передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Підготовка фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відбувається у вищих навчальних закладах та наукових установах за освітньо-науковими програмами підготовки (ОНП). На основі ОНП у Вищому державному навчальному закладі України «Українська медична стоматологічна академія» розроблено індивідуальний план роботи аспіранта, що включає освітню та наукову складові. Наукова складова індивідуального плану підготовки передбачає контроль за основними показниками виконання дисертаційної роботи: стан підготовки рукопису дисертації за розділами, відмітки про публікаційну активність та участь у науково-практичних заходах.

Навчальна складова плану забезпечує контроль виконання навчального плану підготовки в аспірантурі за спеціальностями аспірантури [2]. Навчальний план підготовки доктора філософії в аспірантурі передбачає 30 кредитів навчального навантаження за циклами загальнонаукової, мовної підготовки, дослідницький та спецпредмет. Цикли, у свою чергу, включають сукупність змістових модулів. Навчальний матеріал змістових модулів структурований відповідно до робочих програм навчальних дисциплін за темами. Метою підготовки робочих навчальних програм змістових модулів дослідницького циклу та циклу загальнонаукової підготовки [3] є максимальне наближення навчального матеріалу змістових модулів до подальшого наукового пошуку, виконання та оформлення дисертаційної роботи, підготовки наукових публікацій до друку у провідних вітчизняних та іноземних періодичних виданнях та ін.

Наукова діяльність передбачає, у першу чергу, роботу з публікаціями. Робота з великими масивами наукової інформації: статтями, монографіями, патентами та ін. ускладнена сьогодні, насамперед, великою її кількістю, тобто «інформаційним вибухом». Крім цього, у мережі знаходиться велика кількість неперевіреної та нерецензованої інформації. За останніми даними сучасний вчений читає за рік не більше 200 статей, що складає приблизно 0,4 % від усього масиву наявних наукових журналів. На допомогу науковцю приходять різні інструменти роботи з науковими публікаціями [4]. Ефективними, на нашу думку, є інструменти пошуку наукових публікацій у наукометричній базі Scopus. Для аспірантів корисними є можливості пошуку публікацій за прізвищем автора, що займається даною проблематикою (рис. 1). У свою чергу, відомості профілю автора дають уявлення про його науковий доробок, індекс цитування (індекс Гірша), що є індикатором якості публікацій. Також профіль автора у Scopus дає можливість переходу до повнотекстових версій статей, що знаходяться у відкритому доступі, перегляду профілів співавторів публікацій, отримання оповіщення на електронну пошту про публікації нових статей автора.

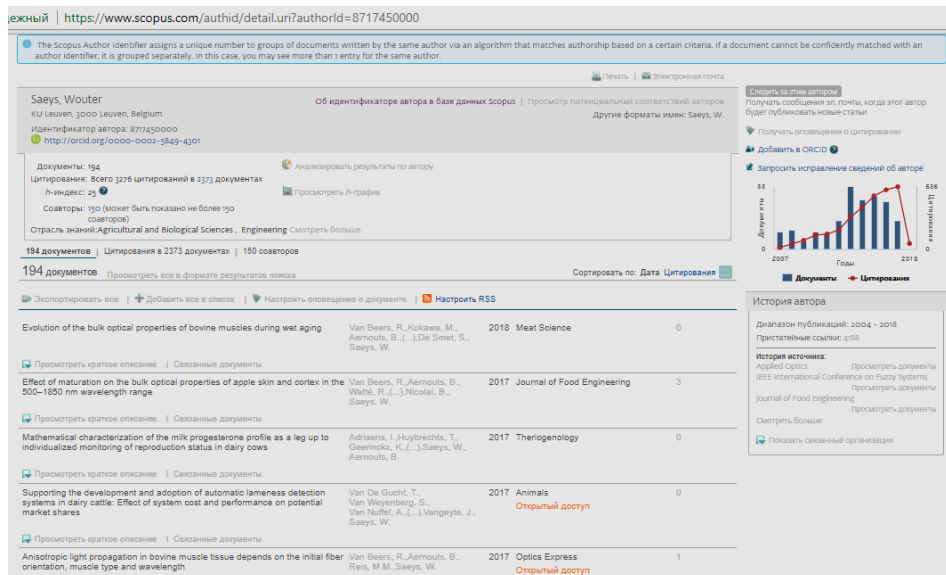

Рис. 1. Можливості бази Scopus для пошуку наукових публікацій

Ефективним інструментом роботи з публікаціями є Google Scholar, що дозволяє отримати інформацію про цитування статті, версії однієї статті в різних журналах та ін. Також можна сортувати отриманий список за часом та налаштувати оповіщення на електронну пошту за ключовими словами та авторами. Крім переліченого, у Google Scholar можна переглядати профілі авторів, що включають перелік публікацій, кількість цитувань за публікаціями, індекси цитувань, зокрема:

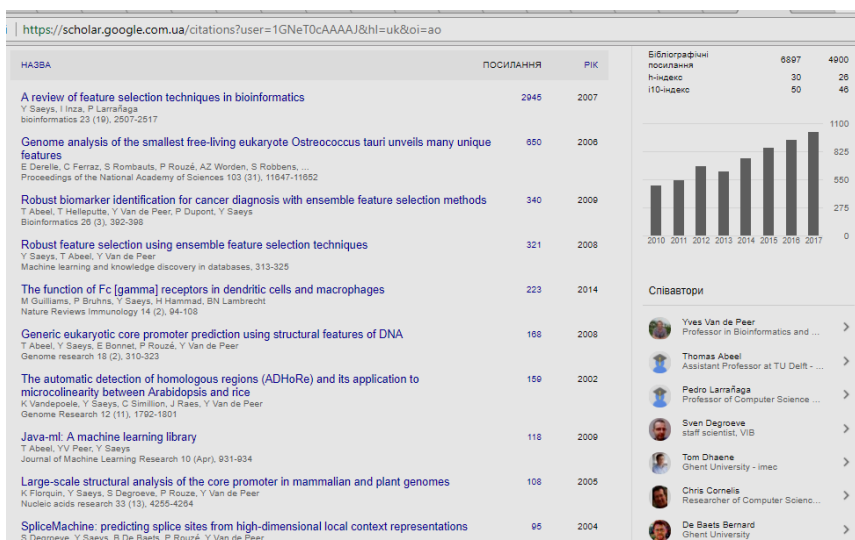

Рис. 2. Можливості бази Google Scholar для пошуку наукових публікацій

Зручним інструментом для роботи з публікаціями є система ORCID, що значно спрощує пошук автора, оскільки вона спрощує і автоматизує процес його ідентифікації – йому присвоюється унікальний номер-ідентифікатор (ID ORCID). База ORCID надає можливість зв'язатися з автором і переглянути

перелік його публікацій (рис. 3), переглянути всі варіанти написання прізвищ, імен авторів, дізнатися про отримані автором гранти та ін.

Рис. 3. Можливості бази ORCID для пошуку наукових публікацій

Джерелом публікацій медичного та біологічного спрямування є база PubMed. Ознайомитися з нею можна на сайті NCBI (Національного Центру Біоінформатики США (National Center for Biotechnology Information)).

Рис. 4. Можливості бази PubMed для пошуку наукових публікацій

PubMed включає в себе MEDLINE, PreMEDLINE, видавничі описи. MEDLINE – база даних медичної інформації, що містить бібліографічні описи більше 4800 медичних періодичних видань від початку 1960 р.р. Сьогодні база знаходиться у відкритому доступі і включає описи статей із медичних журналів на 30 мовах. Більше 70 % описів мають реферати. За тематикою MEDLINE включає широкий спектр галузей, що відносяться до біології та медицини: наукові дослідження та їх методологія; клінічна практика; медичні аспекти біології; стоматологія. У PubMed передбачено декілька варіантів пошуку: пошук за ключовими словами, пошук за покажчиком журналів пошук за

показчиком фраз, пошук за авторським показчиком, пошук терміна за коренем, пошук з допомогою логічних операторів. PubMed має низку можливостей щодо сортування та збереження результатів пошуку, замовлення повнотекстових версій у авторів, отриманню результатів пошуку електронною поштою. Крім цього можна використовувати суміжні з PubMed пошукові ресурси.

На основі вищесказаного, можемо стверджувати, що підготовка докторів філософії в аспірантурі супроводжується роботою з великими масивами наукової інформації: статтями, монографіями, патентами та ін. У зв'язку з цим виникає необхідність існування механізмів пошуку, сортування, аналізу наукової інформації, підготовки та оформлення власних наукових робіт. Такими механізмами у сучасному науковому середовищі виступають бази даних, що включають до свого складу наукові публікації, бібліографічні описи періодичних видань, розширені можливості пошуку необхідної інформації, медичні відомості із довідників, науково-популярної літератури, відомості про методи лікування, відомості про окремі медичні заклади і окремих лікарів, результати останніх клінічних досліджень та нових методів лікування.

Список літератури

1. Про вищу освіту: Закон України від 27.07.2017 № 1556-VIII.
2. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 216.
3. Мороховець Г. Ю. Біоінформатика: робоча програма змістового модуля для аспірантів напряму підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальностей 091 – Біологія, 221 – Стоматологія, 222 – Медицина / Г. Ю. Мороховець, О. В. Сілкова. – Полтава : ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», 2016. – 16 с.
4. Мороховець Г. Ю. Біоінформатика. Вступний курс: навч. посіб. / Г. Ю. Мороховець, О. В. Сілкова. – Полтава: видавець Шевченко Р. В., 2017. – 118 с.